

ДИПЛОМАТИЈАТА И МАКЕДОНСКОТО

Д-Р ДЕНКО МАЛЕСКИ
(20.3.1991- 9.2.1993)

СТЕВО ЦРВЕНКОВСКИ (9.2.1993-6.7.1993)
(ПОТПРЕТСЕДАТЕЛ НА ВЛАДА И
ВРШИТЕЛ НА РАБОТИТЕ МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ)
(6.7.1993-23.2.1996)

Д-Р ЛЉБОМИР ФРЧКОСКИ
(23.2.1996-29.5.1997)

Д-Р БЛАГОЈА ХАНЦИСКИ
(29.5.1997-30.11.1998)

АЛЕКСАНДАР ДИМИТРОВ
(30.11.1998-30.11.2000)

Д-Р СРЃАН КЕРИМ
(30.11.2000-13.5. 2001)

СЛОБОДАН ЧАШУЛЕ (30.11.2001-
1.11.2002)

Д-Р ИЛИНКА МИТРЕВА (13.5.2001-
30.11.2001 и 1.11.2002- 26.8.2006)

АНТОНИО МИЛОШОСКИ
(АКТУЕЛЕН МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ НА РМ)

Дипломатијата на Република Македонија има остварено исклучително голем број значајни активности во меѓународната заедница. Сите тие се резултат на новата глобална концепција на самостојната надворешна политика на македонската држава. Нејзината

стратегија е дефинирана и се остварува од денот на самостојноста и сувереноста - 8 септември 1991 година, кога повеќе од 96 проценти од вкупното население на референдум се изјасни за суверена, самостојна и демократска држава Република Македонија.

Од книгата на Пандил
КОСТУРСКИ

мати - можеби татковци на денешните европски политичари, кои требаше да донесат спротивни одлуки и генерациски да ја намалат неправдата. Оттука произлегуваше нашата генерациска обврска, одговорност и претпазливост во градењето на државноста. Не треба да се заборава дека, како што подоцна покажа референдумот, 39.633 граѓани на нашава држава беа против самостојна и суверена Република Македонија. Исто така, во македонската стратегија требаше да се вгради и кризата на кредибилитетот на ООН и на другите меѓународни организации и влијателни светски личности. Причините за тоа беа во распаѓањето на источниот блок, а со тоа нарушувањето на рамнотежата на силите во услови на нови сфери на влијание во светот, сè поголемиот судир на економски и на политички план меѓу Америка, Европа и Јапонија - како резултат на полицентричниот развој на светот - и руското барање место во современите меѓународни односи. Сè ова ги направи неефикасни ООН и другите меѓународни организации и предизвика внатрешен судир меѓу нивните декларираны принципи и практичното решавање на актуелните светски проблеми. Статусот на Република Македонија во ООН е пример за недоследност. Тој статус на членка со привремено име "the former Yugoslav Republic of Macedonia", иако пријавата на нашава држава за членство во ООН е со името Република Македонија, само ја потврди кризата на кредибилитетот и во оваа организација. Тоа досега се покажа контрапродуктивно, бидејќи ја подели меѓународната заедница (едни ја признаваат под уставното, други под привременото име, трети се ангажираат во одбраната на нејзиниот територијален интегритет, а четврти не ја признаваат).

СРПСКОТО НЕГИРАЊЕ ПРЕДИЗВИКА БУДЕЊЕ И ЗРЕЕЊЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СВЕСТ ЗА САМОСТОЈНА И СУВЕРЕНА МАКЕДОНИЈА

Спортскиот пример можеби не е соодветен за споредување, но сликвито и јасно покажува дека на патот кон создавањето на една самостојна држава воопшто не смеат да се прават грешки. Во нашиот случај опасноста да се изгуби можноста за сопствена држава беше особено изразена пора-

ди фактот дека последни во Европа ја добивме таа можност. Ние бевме ставени под специјална лупа на посматрачи, аналитичари и арбитри. Ваквото европско однесување беше мотивирано од следната историска реалност: Македонија, како "совест на Европа", беше поделена од европските политики и дипло-

ЖИВОТЕН ИНТЕРЕС НА СРБИЈА И ГРЦИЈА ДА НЕ ПОСТОИ МАКЕДОНИЈА

Само за потсетување, Друштвото на народите, првата општа политичка организација на светот, основана по Првата светска војна во 1919 година, престана да постои поради својата недоследност, неефикасност и падот на сопствениот авторитет. ООН како нејзина наследничка, формирана по Втората светска војна, сигурен сум дека нема да оди по истиот пат, што е и цивилизациско прашање. Затоа сите оние кои не успеаја да ја идентификуваат оваа македонска стратегија, беа изложени на губење на здивот во трчањето пред да дочекаат судијата да го отсвири крајот на натпреварот. Имаше и други, со стари и со нови алузии, кои од преголемо тактизирање го изгубија здивот во трчањето, мислејќи на куси патеки да играат самостојност и сувереност.

Три договори, три личности и три осумки помогнаа во создавањето на македонската држава и го отворија патот за нејзино меѓународно признавање - Договорот на Малта од 3 декември 1989 година меѓу лидерите на САД и на СССР, Џорџ Буш и Михаил Горбачов, како претставници на суперсилите, потврди дека "силите на промената се тие кои командуваат со светот, а не лидерите на суперсилите, и дека дури и најмоќните нации, како и сите други, се ставени во улога на посматрачи". Резултатите кои следуваа покажаа дека еден дел од договорот биле "радикалните промени во Источна Европа" и во поранешна Југославија. Последиците од демантирањето на поранешната југословенска федерација и распаѓањето на комунизмот создадоа шанса Македонците да создадат самостојна и суверена држава. ("Републиките се суверени и имаат меѓународен субјективитет" е еден од заклучоците во документите од Хашката мировна конференција за Југославија, усвоени од членките на Европската заедница, Соединетите Американски Држави и од Советскиот Сојуз на 24 октомври 1991 година, во Палатата на правдата во Хаг.)

Вториот договор, меѓу Србија и Грција и нивните лидери С. Милошевиќ и К. Митотакис, односно А. Папандреу, да не се дозволи создавање самостојна македонска држава - отрезни голем број Македонци и светски државници. Овој договор, кој е само продолжение на "тајниот договор меѓу Србија и Грција од 1 јуни 1913 година, ратификуван во Атина од 8 до 21 јуни 1913 година, ги дефинира нивните односи на следниов начин: член 3 "...Животен интерес на двете држави е никаква друга држава да не може да постои меѓу нивните имоти и меѓу нивната заедничка граница. Двете држави изјавуваат дека една на друга ќе си укажуваат поддршка и заедно ќе се штитат". Овој договор против Македонија и македонскиот народ и нивното негирање, всушност предизвика афирмирање. На меѓународен план тие ја направија најголемата македонска афирмација и идентификација - не постои човек на планетата Земја кој денес не знае за Македонија. На внатрешен план, особено српското негирање, предизвика будење и

зреење на националната свест за самостојна и суверена држава. До пред неколку години постоеше генерациско создавање на т.н. "србоманија" и индоктринирање во таа насока. Српско-грчкиот договор и намера на секој начин да го спречат создавањето на македонска држава меѓу нив, всушност им се вратија како бумеранг. Имено, и најиндоктринираните се разбудија, а кај сите Македонци негирањето ја поттикна желбата за самостојна и суверена држава. Третиот договор е оној меѓу европските членови на Советот за безбедност на ООН - Велика Британија, Шпанија и Франција, кој тие го подготвија врз основа на иницијативата на двајцата копретседатели на Конференцијата за бивша Југославија, С. Венс и Д. Овен; тоа е Резолуцијата број 817 (1993), со која Македонија беше призната како држава. Британскиот министер за надворешни работи, Даглас Херт, на 8 април 1993 година, во изјавата за Би-Би-Си, поздравувајќи ја препораката на Советот за безбедност на ООН Македонија да биде примена во Обединетите нации, истакна дека тоа ќе ја отклучи вратата за стабилизирање и за меѓународна помош, која на оваа земја, која тие ја признаваат како држава, ѝ е многу потребна.

Џорџ Буш, претседател на Соединетите Американски Држави, сигурно стоеше зад изјавата на американскиот Стејт департамент од 20 декември 1991 година, во која се "осудува секој обид - можност за меѓународно признавање на Република Македонија да се искористи како изговор за употреба на сила или закана за нејзиниот територијален интегритет". Поддршката на територијалниот интегритет не само што претставуваше значајно предупредување и забрана на употребата на сила, туку во Македонија предизвика огромно задоволство. Во писмото на Џорџ Буш упатено до претседателот на Република Македонија, Киро Глигоров на 8 април 1992 година, се вели: "Како што е содржано во заедничката изјава на САД и на Европската заедница од 10 март, Соединетите Американски Држави веруваат дека треба да се заземе позитивен став кон барањето на Република Македонија за признавање". Со тоа тој упати значајна американска поддршка за признавањето на Македонија. За внимателниот стручњак од оваа област, американската поддршка имаше повеќе значења, од кои едно беше дека: "има значајни промени во американската стратешка надворешна политика, која по секоја цена настојуваше да опстои авнојската југословенска федерација". Оваа поддршка значеше сигнал да се продолжи патот без да се направи грешка во одењето кон самостојна држава. Исто така, таа требаше да ги предупреди да се коригираат сите оние кои мислеа на некаква повторна иста југословенска федерација, или некаква новопроктирана проширена Србија, Бугарија, Албанија или Грција.

На 15 јануари 1992 година, Роберт Бадинтер, судија од Франција, го потпиша

Извештајот на Арбитражната комисија, составена од претседателите на уставните судови на пет западноевропски земји, кои, според нејзините критериуми за признавање на државите што настааа по распаѓањето на бивша Југославија, дадоа оценка дека Република Македонија ги задоволува условите за признавање. Овој најзначаен правен документ за македонската држава го потпиша овој светски стручњак, иако беше изложен на жесток притисок од Република Грција. За разлика од него, Европската заедница се вpletка во мрежата на грчките обвинувања.

Бутрос Бутрос Гали, генерален секретар на Организацијата на Обединетите нации, се согласи со одлуката за прием на македонската држава во светската организација како нејзина 181 членка. Значајно е тоа што Бутрос Бутрос Гали "по задача" од Советот за безбедност ја прифати оваа одлука иако претходниот генерален секретар Перез де Куелјар со двете писма, од 10 декември 1991 година упатено до Ван де Брук, и од 14 декември 1991 година до Ханс Дитрих Геншер, сакаше непосредно да влијае и да ја спречи Европската заедница да даде зелено светло за признавањето на независноста на поранешните југословенски републики, што значеше официјално распаѓање на СФРЈ. Со членството во Обединетите нации се отвори патот за пошироко меѓународно признавање и целосно интегрирање во меѓународната заедница на Република Македонија.

* * *

Значајна интересна симболика имаат трите временски датуми кои почнуваат со бројот 8. На 8 септември 1991 година во Република Македонија се одржа референдум, на кој граѓаните со мнозинство гласови, повеќе од 96 отсто, се изјаснија дека се "за" самостојна и суверена држава Македонија. На 8 април 1992 година, претседателот на САД, Џорџ Буш, го упати значајното писмо до претседателот на Република Македонија со американската поддршка за признавањето на Македонија. На 8 април 1993 година Македонија беше примена како 181 членка на ООН. Важноста на трите временски датуми е многу поголема, ако се поврзат и со други три значајни датуми. На 8 јануари 1991 година во Скопје беше конституирано првото повеќепартиско Собрание на Македонија. На 8 април 1993 година македонскиот претседател на македонски јазик одржа говор во Генералното собрание на ООН. На 8 февруари 1994 година американската Влада ја призна македонската држава. Со значајните датуми на самостојноста и сувереноста на Република Македонија, кои ги одбележува бројот 8, може да се поврзе и симболиката на грандиозната статуа на слободата во Њујорк - Соединетите Американски Држави. Таа на главата има круна на која се наоѓаат 7 сончеви зраци, а осмиот сончев зрак е претставен во факелот кој таа

го држи во десната подигната рака. Значи, има симболика во слободата, која била вековен идеал на Македонците во борбата за самостојна држава.

Хронологија на патот на Република Македонија кон независност

1990 година

11 ноември - Во СР Македонија се одржаа првите слободни демократски повеќепартиски избори.

1991 година

8 јануари - Во Скопје е конституирано првото повеќепартиско Собрание на СР Македонија; за претседател беше избран Стојан Андов.

25 јануари - Собранието на СР Македонија донесе Декларација за сувереност на СР Македонија, најави донесување нов устав и водење самостојна надворешна политика.

27 јануари - Собранието на СР Ма-

ке се изјаснат дали се "за" суверена и самостојна Македонија, со право да стапи во иден сојуз на суверени држави на Југославија.

8 септември - Во Република Македонија се одржа референдум на кој повеќе од 96 отсто гласачи се изјаснија за самостојна и суверена Македонија.

Во врска со манипулациите со референдумското прашање значајно е да се истакне тоа што во вториот дел од прашањето јасно е исклучена СФРЈ, а се зборува за "иден сојуз на суверени држави на Југославија". Меѓутоа, таков сојуз не постои. Имено, Србија и Црна Гора, кои ја сочинуваа сегашна СРЈ (книгата е издадена во времето кога тоа беше една држава пред нејзиното делење на две држави во 2006 година з.н.), не се меѓународно признати согласно одлуката на Арбитражната комисија, чиј претседател беше Бадинтер. Ако Србија и Црна Гора

работи на државите, на целосното почитување на територијалниот интегритет и суверенитет и за неповредливост на границите во духот на европските и на цивилизациските стандарди.

17 ноември - Собранието на Република Македонија го усвои Уставот на Република Македонија.

19 ноември - Собранието на Република Македонија донесе трета Декларација за меѓународно признавање на Република Македонија како суверена и независна држава.

20 ноември - Собранието на Република Македонија свечено го прогласи Уставот на Република Македонија.

19 декември - Собранието на Република Македонија, расправајќи за Декларацијата за Југославија и за Декларацијата за насоките за признавање на новите држави во Источна Европа и во Советскиот Сојуз, донесени од Советот на министрите на Европската заедница на 17 декември 1991 година во Брисел, а поаѓајќи од принципите на Повелбата на ООН и од одредбите на завршниот акт на КЕБС во Хелсинки и на Париската повелба, ја донесе четвртата Декларација за меѓународното признавање на Република Македонија како суверена и самостојна држава. Со Декларацијата се бара нејзино меѓународно признавање. Се прифаќаат критериумите и се укажува дека Република Македонија ги исполнува условите поставени од страна на министрите. Се поддржуваат напорите на Европската заедница и се изразува готовност Македонија и натаму активно да учествува во преговорите за Југославија во Хаг, за мирен расплет на југословенската криза. Се поздравуваат и се поддржуваат напорите на ООН и во таа насока упатувањето на специјалните мировни сили за превенција на судирите (УНПРОФОР).

29 декември - Претседателот на Република Македонија упати писмо до шефовите на државите или до владите на сите земји во светот со барање за признавање.

1992 година

15 јануари - Европската заедница утврди критериуми за признавање на државите кои настанаа по распаѓањето на поранешна Југославија и СССР. Таа формира своја Арбитражна комисија, составена од петмина претседатели на уставни судови: Роберт Бадинтер (Франција), Алдо Корсантини (Италија), Роман Херцог (Германија), Франциско Томас Ивалиенте (Шпанија) и Ирене Петри (Белгија). Според нивната оценка, Република Македонија ги исполнуваше сите барани услови за меѓународно признавање. Тоа ѝ беше соопштено на светската јавност.

15 јануари - Владата на Република Бугарија ја призна Република Македонија како суверена и самостојна држава. Република Бугарија беше првата земја од државите на меѓународната заедница која ја призна Република Македонија.

ДОГОВОРОТ МЕЃУ С. МИЛОШЕВИЌ И К. МИЦОТАКИС, ОДНОСНО А. ПАПАНДРЕУ ДА НЕ СЕ ДОЗВОЛИ САМОСТОЈНА МАКЕДОНСКА ДРЖАВА ОТРЕЗНИ МНОГУ МАКЕДОНЦИ

кедонија, со тајно изјаснување, за претседател на државата го избра Киро Глигоров.

20 март - Формирана е првата Влада по одржаните повеќепартиски избори.

16 април - Собранието на СР Македонија го усвои Нацрт-амандманот за бришење на одредницата "социјалистичка" пред името Република Македонија.

7 јуни - Од овој ден таа одредница е изоставена од името на државата, која оттогаш го носи називот Република Македонија.

6 август - Собранието на Република Македонија со акламација донесе Одлука за распишување референдум на 8 септември 1991 година, на кој граѓаните

сметаат на својот стар легитимитет на самостојни држави, тогаш Србија не може да има аспирации кон Македонија, од која се откажа со Уставот од 26 декември 1946 година, член 3, определувајќи ја својата граница, откако претходно, во 1944 година, Големото народно собрание ги призна Македонија и македонскиот народ.

17 септември - Собранието на Република Македонија по повод плебисцитарно изразената волја на граѓаните за суверена и самостојна држава, ја донесе втората Декларација за почитување на општоусвоените принципи на меѓународните односи, на добрососедските односи, за немешање во внатрешните

(продолжува)